

Substitució fideïcomissària (*)

El fill natural davant la condició "Si sine liberis"

(Continuació)

Abans del Còdic Napoleón que prohibí en absolut les substitucions fideïcomissàries, les afinitats del nostre règim en matèria hereditària foren amb els països francesos de dret escrit, més quasi que amb Catalunya.

No era que hagués influït en la nostra vida jurídica civil la curta dominació francesa a Menorca de mitjan sigle XVIII. Jo, d'aleshores, sols he conegut un curiós document: exemplars impresos, en gran infòlio, de un al·legat en plet sobre fideïcomís entre les cases Cardona, de Ciutadella, i Rubí, de Mahó, redactat en la nostra formosa llengua (que tant França com Anglaterra varen sempre respectar) i datat a Montpeller, en a quina Cort se mos havia anexat.

Provenien tals afinitats jurídiques, amb els països no *coutumiers*, de la fidel observança, a una i altra part, del Dret romà nou i novíssim, sens mescla quasi d'altres elements escrits ni costumers. D'aquí que als grans comentaristes francesos de aquella època els tinguéssim amb veneració i gosassin d'eficaç prestigi a la nostra Cúria.

Tornant al solc, he de confessar que, en aquesta ocasió, hi són anat sens mica d'entusiasme a la consulta dels meus predilectes auctors; puix que si bé a Flandes, i no record si en algún altre país costumer, gosaven de tal favor els fills naturals, que tenien de pare el que senyalava sa mare de partera (privilegi més atrevit que l'actual llei sobre investigació de la

(*) Véase la página 31 de este tomo.

paternitat), en canvi em venien a la ment aquelles paraules d'en Charondas: «Par tous moyens, nous devons en la chrétienté, retrancher les occasions de mauvais exemple et de mœurs corrompues: comme aussi ont voulu les derniers empereurs, ainsi qu'il appert par les constitutions de Léon et de Constantin Porphyrogenète, et les décrets de l'Église catholique qui l'ont plus amplement ordonné. Le mal serait aussi grand si le Bâtard était capable de donation et de legs de l'aïeul, que si le père lui-même avait le droit de donner ou de leguer.»

Inútil recercar en obres per l'estil de *Curso de legislación*, traduïda i editada a Barcelona, i a la qual hi figuren totes les eminències qui varen infantar el primogènit dels Còdics moderns, ja qu'es partia de l'abolició dels fideïcomisos. Res tampoc a les *Oeuvres* d'en Pothier; i en Domat—*Les loix civiles dans leur ordre naturel*—(també traduïda i editada a Barcelona) en surt del problema amb el següent paràgraf: «On n'entend par le nom d'enfans que ceux qui sont legitimes: & on ne donne ce nom aux bâtards qu'en y ajoûtant quelque expression comme celle d'enfans naturels, ou autre qui distingue leur condition de celle des enfans legitimes. Et quant il s'agit de succession *ab intestat*, comme ils n'y ont aucune part, ils ne sont pas compris sous le nom d'enfans.» Part 2.ª, llib. II, tít. I, Sec. II, n. IV.

En el Merlin, essent tan immens, sols hi he pogut trobar—tom 16, *Substitution fideicommissaire*, Sec. X, § II, n. IV—el text del article 23 de l'Ordenança de 1747, relatiu a la condició de la mort sens infants del hereu gravat. Diu a la lletra: «Le cas prévu par cette condition, sera censé être arrivé, lorsqu' au jour du décès du grevé, il n'y aura aucun enfant légitime et capable des effets civils, sans qu'on puisse avoir égard a l'existence des enfans naturels, même légitimés, autrement que par mariage subséquent...»

I en Thévenot d'Essaule—*Traité des substitutions fideicommissaires*, ja citat—no obstant d'èsser, sobre la matèria,

l'obra més comprensiva, a un temps que compendiada, respecte d'aquest punt es concreta a comentar dita Ordenança de 1747, sens exposar, dins la doctrina científica, res en contra de lo disposat per el transcrit article 23.

Així doncs, no mos queden més qu'els textos del *Corpus juris* i les gloses de llurs comentaristes.

* * *

El cansament de la vista, la poca pràctica del llatí (per més que no sigui dels clàssics) i la diferent mentalitat respecte a la vàlua del temps, se resisteixen al ús dels pergamins infòlios qu'els avantpassats manejaven a diari amb tanta delectació.

Però, no hi ha remei. Així com dins els últims doscents anys sembla qu'es confabularen els auctors per fer el silenci al entorn de la qüestió, pel contrari, és raríssim el glosador de textos referents a la successió fideïcomissària que no la planteji i no tracti de resoldre-la.

Thévenot que coneixia la bibliografia fideïcomissària, potser com ningú altre jurisconsult de son temps, en el prefaci del seu llibre, mentre posa dalt dels núvols, com el primer de tots, al professor italià Peregrino, inspirat pen Cujaci, diu d'en Fusario que la seva obra no és més que un llarg teixit de qüestions enunciades, les quals no discuteix, concretant-se a les citacions d'auctors. En efecte, per lo que de començament mos importa, en el voluminós *Tractatus de substitutionibus*, a la Part segona, *De fideicommissis*, Qüestio 406—«Naturales filii utrum faciant deficere conditionem fideicommissi, si gravatus sine filiis decesserit»—després de començar amb les paraules «Quæstio est vulgata» ¡i tan vulgata! no cita menys de cinquanta opinions d'altres tants auctors, amb els títols de llurs respectives obres i els indrets on tracten la matèria. Lluitant amb les endimoniades abreviatures, n'he comptats trenta i molts d'auctors qui s'arreglen del costat de l'opinió: «et contra substitutum, quod defecta sit conditio»; i sols uns tretze o catorze qui mantenen la contrària: «quod substitutus

admittatur, licet ex gravato supersint filii naturales.» Hi veig, entre els primers, noms tan coneguts com Bartolo, Baldo, Joan Andreu, Sancto Georgio, Oddo, Menochio, Tiraquello, Peregrino, etc.; i entre els altres descolla n'Accurcio.

Si els problemes jurídics se poguessin resoldre, científicament, per medi de plebiscit o de referendum, ja el tindriem resolt en aquest, amb molta aventatge. Però, encara que la qualitat dels noms de la majoria superi també, en general, als de la minoria, a tal punt que la afirmació dels majoritaris ve qualificada de «*communis opinio*», sense l'atreviment de deduir novetats, pens que per la afirmació del propi judici, no hi és demés un lleuger anàlisi de textos legals i gloses.

El text fonamental de la discussió és, per uns i altres, el paràgraf 4—«*Si quis rogatus*», de la llei 17.—«*Ex facto*», títol I.—«*Ad Senatus Consultum Trebellianum*», Digest, llibre 36. L'obra d'en García del Corral—*Cuerpo del Derecho civil romano*—duu del tal paràgraf la versió següent: «*Si a uno se le hubiere rogado que, si muriese sin hijos, restituya la herencia, escribe Papiniano en el libro octavo de las Respuestas, que también el hijo natural hace que falte la condición; y esto escribe respecto a un libertino y también coliberto. Pero (Ulpia) a mi me parece, en cuanto atañe a los hijos naturales, que hay respecto a la voluntad cuestión sobre los hijos a que haya entendido referirse el testador; mas esto se habrá de interpretar por la dignidad, por la voluntad y por la condición del que dejó el fideicomiso*».

Ulpianus i Papinianus, actuant en la mateixa època i essent les més elevades eminències d'on mos llegaren el monument jurídic que's diu *la raó escrita*, tractant-se de un cas tan concret, quasi no és possible que formulassin sengles respostes contradictòries, si ambdós procedien de bona fe, com havem de presumir, per més qu'els acusi l'Història de alguna debilitat incompatible amb la virtut estoica. No és atreviment dir que per judicar-los encertadament, hauriem de millor conèixer l'estat social de llavors. Perque, d'aqueixos grans juris-

consults, participant en tan alt grau de la funció legislativa o influïent en ella, hem de creure que no eren agèns a l'alta política, i per tant, les seves *Respostes* havien de inspirar-se, no sols en la justícia que diriem expletiva, si que en la distributiva, sempre aquesta última més tornadissa — si s'em permet el vocable—i duent amb major dosi el segell de l'època en que nasqué el cas a la vida jurídica.

Tant un com l'altre deguéren tenir en compte la dignitat i la presumpta voluntat i la condició del fideïcometent; però en Papinianus, no somiant, certament, que ses *Respostes*, duites al *Corpus juris*, tindrien encara força de llei quan, per la revolució dels sigles, s'hagués transformat la faç de la terra, va ometre lo que aleshores no calia dir: que la dignitat del testador repugnava, com cosa nefanda, que dins la família agnàtica pogués fer ofici de fill el natural, anc que amb finalitat negativa. Per més que no amb aquests termes, ho digué n'Ulpianus; i heu's aquí per on el sentiment, a que aludia jo al principi, ha cercat el subterfugi de una llei no manco obligatòria que les invocades diàriament de la mateixa font.

De pròpia impressió, em sembla que no se feren incompatibles ambdues respostes, puix que una i altra coincideixen amb lo capital: admeten la capacitat dels fills naturals, çò és, la possibilitat jurídica de que la seva supervivència determinàs la destitució del fideïcomís, per judicar-los inclosos en la condició «Si sine liberis». Papinià no digué més sinó que's referia al *libertinus* i també al *colibertus*, tal volta, o probablement, porque respecte de persones d'aquesta condició versava el cas de la *Resposta*. Ulpia establí els tres principis d'interpretació de la voluntat del fideïcometent, basats en la gradació, ben marcada aleshores, i molts de sigles després, de las tres classes dins la societat: 1.er inadmissibilitat del fill natural, tractant-se de persona o família constituïda en dignitat; 2.^{on} interpretació del testament, sense perjudici i segons les regles ordinàries de l'hermenèutica, per el comú dels ciutadans; 3.er presumpció de la voluntat, favorable a l'admissió del natu-

ral, si el fideïcometent perteneixia a l'ínfima categoria social. ¿Se pot pretendre avui, sincerament, que dels tres principis en subsisteixi altre qu'el segon?

Però vegem ja les impugnacions dels contradictors.

* * *

Tornem al Fusarius, lloc citat. La primera i principal raó que veig aduïda no'm sembla conduent, perquè fa supòsit de la qüestió: «Atqui secundum propriam significationem filiorum & liberorum appellatione veniunt hi qui nati sunt ex iustis nupciis». Citen els al·legants la llei «Filius eum definimus». Digest, tít. «De his qui sui vel alieni juris sunt».

Es obvi que tractant la llei de la qualitat de les persones, definís el fill de família «qui ex viro et uxore eius nascitur». Però, «*quod nimis probat, nihil probat*»: la definició del que sien els fills de família no exclou, per regla d'analogia, als naturals del concepte genèric de fills, quan s'usa tal concepte sens cap qualificatiu en matèria de successió testamentària.

Fills són tots els nascuts de mare; i essent aquesta la genuïna accepció de la paraula, no poden dir-s'ho legalment els engendrants pel crim i els no reconeguts o espuris. «Spurios autem, & odibiliter natos non contineri filiorum, liberorum & descendentium nomine, quia filii non mereantur appellari». Peregrinus, *De fideicommissis*, art. 22, n. 81. Però els naturals, haguts de concubina, essent «solutos» pare i mare i vivint amb figura de matrimoni, aquests foren conceptuats per les lleis romanes com «successibiles», i per això, indubtablement, Ulpianus i Papinianus els hi reconeixeren en les seves *Respostes* la capacitat *in potentia* de que abans parlava.

Les anirem encontrant a les altres raons (no moltes, per cert) que's donaren contra la «communis opinio». Però la única verament eficaç—perquè és la raó de la força—que he trobat an en Fusarius, és la sanció que s'acordà en el Serenissim Domini Veneto el 1617, consistent en qu'els naturals ni els legitimats per subsegüent matrimoni no hi vinguessin com-

presos en fideïcomisos dins la denominació de fills, si no's deia expresament. Es notable aqueixa sanció que diu a la lletra:

«Nella materia delli fideicommissi, che è tanto privilegiata in ogni parte, & anco in altre ordinationi testamentarie, & ultime voluntà, sono da certo tempo in quà seguiti diversi giudicii, per li quali, sotto nome di figliuoli, & di discendenti, quando non visono figliuoli, ò discendenti legitimi, si admettono li naturali, ad esclusione delli più stretti gradi di congiunzione, & di consanguinità, fino dalli istessi fratelli, à chi doveriano pervenir li beni, ò come sustituidi dalli testadori, ò come più prossimi successori, cosa non manco di scandalo, che di pregiudicio alle famiglie di Nobili, Cittadini, & altri, à quali con queste introduzioni si levano le facultà, transmettendole dal vero, & certo sangue, in altri illegitimi abhorriti, & detestandi da tutte le leggi, al qual gravissimo abuso, & disordine dovendose provvedere come ricerca il zelo di quella pietà Christiana, che è stata sempre propria della Signoria Nostra».

«L'anderà parte, che salvi, & riservati i testamenti, & altre ultime voluntà, che sono state giudicate fin hora de cetero sotto nome de figliuoli, & discendenti, non possano essere intesi, ne admessi li naturali, ma quando essi naturali fussero dalli testadori con parole expresse nominati, doverà sempre la loro certa voluntà essere eseguita. Li figliuoli veramente legitimati per sussequente matrimonio venghino alla successione ne i beni dei padre ab intestato, & ne i testamenti, poiche per tali dal medesimo padre con il matrimonio sono stati dichiariti, & siano admessi come se fossero di legitimo matrimonio nati, conforme alle leggi della Republica Nostra, ma non siano de cetero admessi nelli fideicommissi etiam de padri, ne meno nelle ultime voluntà di quelli, che mancheranno di vita per l'avenire, se non quando saranno con parole expresse nominati».

Mostres com la sanció transcrita de la República de Venècia i l'article 23 de l'Ordenança francesa de 1747, patentitzen

que la doctrina nascuda de la llei «Ex facto», de encloure el fill natural en la condició «si sine liberis», no fou càbala dels glosadors, sinó que s'aplicava als litigis per diferents Estats en el decurs dels sigles, ja que de haver succeït d'altra manera, no tindrien raó d'èsser semblants disposicions legislatives en contra. I no lleva virtualitat a tal doctrina, en els territoris de Dret romà, l'haver tingut impugnadors en totes èpoques, perquè la llei és llei, mentre el legislador o el poble no la deroguen.

Un aspecte me xoca dels glosadors: l'afany de trobar analogies en els textos del *Corpus juris* per fonaments de les seves opinions. Sens dubte que l'analogia constitueix una bona hermenèutica—potser diria millor una nova font de dret—amb les generalitzacions científiques que se procura siguin els moderns Còdics civils. Però, dintre del immensurable casuisme del Dret romà, dictant-se una llei o disposició legislativa per a cada nou cas, sembla fora de propòsit cercar-hi analogies. Una de dues: si el cas és repetició, sols per inadvertència del legislador hi recauria segona llei (*non bis in idem*); si, pel contrari, se tracta de casos diferents, la llei dictada per l'un no podrà jamai convenir al altre, perquè diferent serà, segons la sua índole, i les circumstàncies, i l'ocasió o el temps en qu'es promulgaren (*distingue tempora et concordabis jura*).

Així és que ja damunt la primera impugnació a que he fet referència, no podem abrigar dubte de que el legislador, quan va definir el fill «qui ex viro et uxore eius nascitur», no tenia en la ment l'intenció de privar als naturals de la qualitat i nom de fills, sinó de fixar quines persones, dins la família, eren «sui vel alieni juris».

I això mateix podriem dir, amb poques diferències, de les altres cites, per lo manco, de les moltes que m'he prè el treball de analitzar, tant de la part dels contradictors, com dels defensors de la «communis opinio». Per exemple: s'invoça pels defensors la llei «Generaliter», Codex, llib. 6, tít. 25, §. «Cum autem», perquè diu al final que lo sancionat

respecte als fills legítims, en quant a substitució, si «sine iusta sobole decesserint», s'extengui als naturals, çò és, qu'els infants de aquests destitueixin també el fideïcomís; declaració qu'evidentment res té que veure amb el problema aquí plantejat, atès que dit paràgraf no dugué altra finalitat que la aplicació a la descendència del fill natural de les regles dictades per a la del legítim: «ut quod inter iustos liberos sancitum est, hoc et in naturales filios extendatur».

Hi veig en aqueixes cites certa semblança de lo que succeix actualment amb la jurisprudència del Tribunal Suprem, consultada per catàleg o repertori: se troben sentències per tots els gusts, com se trobaven textos del *Corpus juris* per totes les opinions. Ja sabem que no hi ha obra humana perfecta; però aqueixes preteses contradiccions dels sancionadors de lleis i de la jurisprudència provénen, quasi sempre, de la falta d'analogia entre els casos objecte de diferents sancions.

D'aquesta manera, arribaren els glosadors a la cita del mateix text en favor i en contra de la «communis opinio», com si per joc de prestidigitació el legislador pogués dir blanc i negre a la vegada, o per l'atzar de una coma, fer com l'Oracle amb el guerrer—«ibis redhibis *non* morieris in bello».—El text de tal mena invocat és la llei «Lucius», llib. 31, tít. únic, Digest, § 12 final, on tractant de fideïcomís. se consignen les següents paraules del jurisconsult Claudius: «quia creditur appellatione filiorum et naturales liberos, id est in servitute susceptos, contineri». Ara bé; el profund coneixement que avui se té de la legislació romana, com el que l'Història va adquirint de la gerarquia social de aquell gran imperi, fa innecessari cercar, en els glosadors mateixos, la propugnació de l'hipòtesi de que fossin idèntics els conceptes *fill natural* i *fill nascut en l'esclavitud*. Tractant-se en el text d'esclaus manumesos, o sigui, de fills nascuts en l'esclavitud, és clar que aqueixos fills eren, a la vegada, naturals i nascut en l'esclavitud. El gènere és el fill natural que, segons Claudius, se té per

comprès «*appellatione filiorum*»; l'espècie és el llibert que, per esser-ho, no cabia que fos de justes núpcies.

Peregrinus en la seva obra *Consilia sive responsa iuris*, tom V, *Consilium* 75, n. 4, dóna la definició del natural, acceptada per tothom, amb els següents termes: «*Naturalem autem esse, fatentur omnes, qui natus est ex soluto et ex soluta in domo pro concubina retenta, cum qua potuisset matrimonium constare.*» Es per demés—diu el mateix Peregrinus al art. 28, n. 49 de l'altra obra, citada, *De fideicommissis*—que nos entretinguem damunt quins naturals se hi comprenen (en la condició «*si sine liberis*»). Certament, els nascuts de concubina morant a la casa, aquests és manifest que hi estan compresos, perquè són peculiarment els naturals, i no existint-ne de legítims succeixen ab-intestato a son pare en dues unces (segons diferents coneguts textos que cita). I a continuació consigna que també comunment es denominen naturals els nascuts «*ex soluto et soluta, licet non in schemate concubinæ retenta*».

Ostensiblement, el criteri de la jurisprudència romana respecte de quins fills havien de judicar-se naturals, anc que molt semblant per les condicions exigides als pares, era més estret que el definit per les legislacions modernes, ara, a l'Espanya, per l'art. 119 del Còdic civil, obligatori per tots, segons vingué a declarar, referint-se a Navarra, la S. de 16 octubre 1906.

* * *

On es veu el colosal treball dels glosadors no és, precisament, en las contradicciones absolutes a la «*communis opinio*», conforme tenc ja exposat, poques en nombre; sinó en els innombrables distinguos amb que complicaren matèria per ella tan senzilla.

Aixís en Peregrinus, dins la mateixa obra *De fideicommissis*, tracta l'assumpto enreonent i concloent a l'article 22, n. 79, com segueix: Els naturals i els espuris se comprenen en els fideïcomisos de família, si els testadors fan d'ells especial menció, perquè, com diu en Bartolo, poden rebre de

tothom, excepte de son pare. Però la dificultat estrema en si se hi comprenen no essent mencionats especialment. Sobre aquest punt, judica en Baldo de tota evidència qu'en els fideïcomisos ordenats en favor dels descendents, dels fills i de la posteritat (liberi) no s'hi comprenen els naturals. I el mateix Baldo distingeix entre si dels descendents i dels fills se'n fa menció per excloure el substitut, o si es grava el fill hereu en favor de sos fills i descendents, o dels d'altri. En el primer cas, té aplicació el text contingut en la citada llei «Ex facto. §. Si quis rogatus. ff. ad Trebellia.», comprnent-se els naturals, per estar posats els fills en condició negativa. En el segon cas no s'hi enclouen, per no ésser versemblant qu'el testador hagués tal pensament, màxime si era baró noble o tingués en ment l'agnació, la qual no pot recaure en bastards, segons les lleis «Si spuris.» i «Hac parte.» ff. «Unde cognati.» Amb aqueixa distinció se concorden les lleis Generaliter. §. Cum autem. C. De instit. et substitut., ja citada, i la repetida «Si quis rogatus.»: si els fills són posats en condició negativa, té lloc la doctrina d'aquest text; més, éssent la condició afirmativa —«si liberos habuerit»— en tal cas se hi requereix el complement en forma específica i plena de *legítims i naturals*, per el text de la llei, avantcitada, «Filium deffinimus. ff. De his qui sunt sui». Però aquesta diferència, entre la disposició i la condició afirmatives i negatives, no l'admeten n'Alexander i en Ripa, per interpretació del §. «Si quis rogatus», n. 29, al·legant el text de la llei «Lucius, §. fin. ff. De legat. 2», també citada, on la crida dels fills en les disposicions fideïcomissàries, si's refereix als naturals nascuts en l'esclavitud, no repugna que s'hi comprenguin els naturals concebuts en figura de matrimoni, perquè això és conforme amb la condició de les persones. No obstant, com en el text citat i en la llei fin. ff. «de jure delib.» (que és el §. 11, llib. 28, tít. 8) no s'hi contenen els naturals nascuts de concubina, d'això clarament se col·legeix que no s'han de comprendre els naturals en les substitucions disposades a favor dels fills [del gravat]. En segon lloc, ob-

jecta en Ripa que respecte dels adoptius, per res interessa qu'es digui *sens fills o si tingués fills*, puix qu'en ambdós casos no s'hi comprenen—lleis «Fideicommissum. § fin. ff. De condit. et demon.» i «Si ita quis. §. Si ff. De leg. 2».—Solució: la condició negativa «*si sine filiis*» no compren als adoptius, segons les citades disposicions jurídiques, les quals no tenen aplicació en quant als naturals; com tampoc los compren la condició afirmativa, perquè el testador judica qu'els fills se posen al món per naturalesa, no per art ni per acte civil.

Ja n'hem tractat de la llei «Lucius», per tots tan invocada. Respecte de l'altra que s'invoca per l'exclusió del fill de concubina, no serà fora de propòsit recordar son text per la traducció d'en García del Corral, tom 2, pàg. 408. Diu aixís el paràgraf 11.e que interessa: «Iavolenus libro IV ex Posterioribus Labeonis (Javoleno-Doctrina de las Obras póstumas de Labeon, libro IV). Uno que tenía un hijo libertino, lo había instituido heredero, y después había escrito de este modo: «si yo no tuviere ningún hijo que llegue a su propia tutela, entonces sea libre el esclavo Dama»; este hijo pupilo era libertino; y se preguntaba si Dama sería libre. Trebacio dice que no, porque con la denominación de hijo se comprendería también el libertino; Labeon dice lo contrario, porque en esta calidad debe admitirse al hijo verdadero. Apruebo la opinión de Trebacio, si, no obstante, aparece que el testador habló de este hijo». Comprenc, damunt aquest text, que nomenat—més que nomenat, instituït hereu—aqueix fill pupil llibertí, era evident qu'el testador no's referí a ell, sinó als d'altra índole que pogués tenir—als legítims, segons en Trebacijs—quan va condicionar la llibertat del esclau. I d'aquí la salvetat d'en Iavolenus: «*si tamen testatorem de hoc filio locutum esse apparet*». De totes maneres, és com abans deia, cercar analogies entre casos i coses que no's semblen de res: aquí hi ha l'interpretació de una disposició positiva; en la qüestió nostra se tracta de condició negativa.

Afegeix en Peregrinus, en el subsegüent n. 80, que entre la condició negativa i l'afirmativa hi ha gran trenca, perquè la negativa no requereix l'existència de ningú, mentre que l'afirmativa se verifica amb algú; d'on la negativa obra amb major eficiència, en el sentit negatiu, que l'afirmativa amb el seu positiu, i per això mateix la regla negativa preval damunt l'afirmativa.

En Bartolo—continua Peregrinus—dedueix amb clarícia de les lleis «Tutelas. ff. De cap. dimin.»—llib. 4, tít. 5—i «Pronuntiatio. ff. De verb. signif.»—l. 195, § 2, tít. 16, llib. 50—que les denominacions de fills i descendents, «quia naturæ sunt», enclouen també els naturals; però que lo contrari succeix amb les denominacions usades intencionalment; i enc qu'en Bartolo parli de lleis i estatuts, amb major raó hi ha que aplicar idèntic criteri a les disposicions dels homos, perquè en les disposicions dels homos sobre fills i descendents, molt més fàcilment qu'en les lleis i estatuts, se hi designen també els naturals, com és de veure en les dites lleis «Ex facto. § Si quis rogatus», «Generaliter. § Cum autem. C. De institut. et substitut.», «Filium deffinimus», i en la paraula *posterorum* merament empleada. N'Alexander, emperò, distingí: si el testador parlà de «veris filiis», no s'hi enclouen els naturals, per dita llei fin. ff. «De iure deliber.» perquè «verus filius» és el que nuptiæ demostrant» (repetida llei «Filium deffinimus»); si parlà el testador de fills i descendents senzillament i en condició negativa, procedeix et text del Digest, § «Si quis rogatus». Mes, si la condició fos afirmativa, podran ésser admesos també els naturals, amb moderació i segons la disposició, però seran sempre exclosos per els legítims.

Indubtablement, textos com les lleis «Tutelas» i «Pronuntiatio», aduïdes per Bartolo, humanitzaren el concepte de família dins el dret positiu, distanciant-lo intensament de la rigidesa que l'hi havien donat les Dotze Taules. D'aquí que, sens mica de violència, ans bé amb la major espontaneïtat, dels arguments d'en Peregrinus i, en general, dels molts glosadors

que professaren la «*communis opinio*», inspirats per l'esperit del Dret nou, sorgeixen les següents conseqüències: 1.ª inclusió dels naturals, solament en falta de legítims; 2.ª exclusió absoluta dels naturals a participar del fideïcomís per dret propi o directe, de no ésser cridats expressament; 3.ª mateixa exclusió si el testador mencionà l'il·legítim dins altres clàusules del testament, amb termes qu'es compregui per interpretació la sua voluntat d'excloure'l.

Un dels punts més interessants pel cas és el que tracta Peregrinus al nombre 43 del article 28, «*Filiorum appellatio, an naturales contineat, quando refertur ad personam quæ potest habere legitimos.*» En aquest cas—diu—sembla que la condició se refereixi als fills legítims, per la llei «*Filium definimus. ff. De his qui sunt sui*», i per sobreentendre's la condició tàcita en la ment del testador, ja que quan es parla de fills se va a la usual significació de la paraula, aixís en l'esfera jurídica com en l'expressió vulgar. Però, pel contrari; de que en la condició expressada *ab homine* també s'hi contenen els naturals, ho persuadeixen els quatre textos: llei fin. ff. «*De iure delib.*», «*Cum pater. § Volo.*», «*Lucius. § final ff. De legat. 2*», i «*Ex facto. § Si quis rogatus. ff. De Treb.*», on n'Ulpianus col·legí de la *Resposta* de Papinianus que s'hi contenen els naturals, obviant dificultats el que siguin «*successibiles*». Per això, conclou en Peregrinus qu'ès va estímul resistir contra els recent-aduits textos, encara que puguin al·legar-se moltes consideracions que motiven altres distinguos.

Altre punt de capital interés toca Peregrinus dins el mateix article 28, n. 45. Tornant a la tesi de que la conclusió sigui la regla de contenir-se també els naturals en la condició «*si sine liberis*» declarada per l'homo, afirma que s'hi extén, anc qu'el substitut sia fill del testador, perque la qualitat del substitut no se pesa o pondera per restringir la força de tal condició, sinó qu'es tenen en compte les qualitats del testador i del hereu gravat.

Oddo, un dels més anomenats glosadors, no s'ocupa

d'aquesta matèria en la seva principal obra *De fideicommissis*, dedicant-se llurs dos tractats a prohibicions d'alienar i a rescisions; però en l'altra obra seva *Compendiosæ*, ja citada, quan reassumeix amb igual sentit qu'en Peregrinus la «*Communis opinio*», a la Particula VI, art. 6 «*An naturales tantum*», tracta amb els següents termes el mateix punt d'èsser el substitut fill legítim i natural del testador: Conclusió 7.ª. N'hi ha qui no creuen de aplicació la doctrina del § «*Si quis rogatus*» en el cas d'èsser el substitut un altre fill legítim i natural del testador, moguts per la consideració de que, per fideicomís, succeix al testador, no al instituït; d'on desprenen qu'el nét natural ha de sucumbir concurrent a la successió amb son onclo legítim, majorment perque aquest, com a fill, és més pròxim i exclou, per tant, inclús als altres parents legítims. Es dóna an això—segueix n'Oddo—una fàcil resposta: que encara qu'el substitut qüestionari sobre els mateixos béns, no obstant demana per virtut del testament, com si els béns fossin del testador, i el nebot natural, per l'abintestat, com si els béns fossin de son pare; d'on resulta que essent lo mateix, concorren com si fos diferent i per diversa causa. Però, el mateix Oddo inseguint lo exposat per n'Alexander que, segons testimoni d'en Ripa, és el comú sentir dels doctors, no està conforme amb els frèvols fonaments de dita resposta, perque està clarament demostrat qu'els fills naturals no serien admesos si s'hagués d'esperar que tinguessin drets abintestats sobre els predits béns, ni quan se tractés de matèria indiferent; i no obstant, s'els admet en la condició, perque s'atén tan sols a si poden èsser hereus pel testament del gravat; no, en manera alguna, a que ho siguin.

Quantíssima cosa podriem apuntar dels glosadors, sobre ampliacions i limitacions de la regla proclamada per la «*Communis opinio*», de que «*regulariter naturales faciunt defecise fideicommissum*», primeres paraules de la conclusió de n'Oddo.

No seria excesiva feina el trobar-les i extractar-les, perque

els glosadors donaren prova de bonhomia: no s'ignoraven recíprocament; però lluny d'apropiar-se uns lo exposat pels altres, s'ho copiaren tot, sens ometre jamai la deguda citació, o glosava un l'obra d'altri, com feu en Censalius en la seva, titulada *Observationes singulares cum additionibus ad Tractatum de Fideicommissis Marci Antonii Peregrini*. D'aquí que per tal treball podriem agafar arreu: el Peregrinus, no sols en *De fideicommissis*, sinó en *Tractatus Varii* i, copiosament, en la citada voluminosa obra *Consilia sive Responsa Iuris*, on reproduueix i, en certs aspectes, detalla més encara la matèria; el recent consultat Oddo; els Menochius, Fusarius, etc.; i fins els canonistes, com l'avant citat Camarelus, que no's creien dispensats de la còpia i el comentari, malgrat la consabuda advertència de que això de l'admissió del fill natural no anava amb el Dret eclesiàstic. Pens qu' en aquells temps, l'escriure obres de ciència deuria d'èsser un vertader deport, sols permès als que no necessitaven el treball per el prosaisme de la vida; ans bé serien prou rics per costejar-se les edicions. Amb poques diferències, on sembla mos porta de nou l'actual cicle iniciat per la gran guerra.

Quins auctors tingueren també gran predicament per a canostra foren en Donellus, en Gratianus i en Iulius Clarus.

El primer—*Donellus Eucleatus sive Comentarii*—l'he fullejat sens trobar-hi res digne de nota. D'ell diu en Sotomayor que explica la matèria «breviter & distinctè; nihil tamen novum edducit».

Gratianus—*Disceptationum Forensium Iudiciorum*—després de consignar en la conclusió 1.ª del capítol 218, tom II, que si en la fundació del patronat no són exclosos els il·legítims, se han d'aplicar les disposicions del Dret comú, diu a la 3.ª conclusió: «In casu in quo vocantur descendentes ad ius patronatus per verba naturalie absque aliqua mentione legitimitatis, tunc illegitimi non censentur exclusi».

I en Clarus—*Opera omnia, cum additionibus*—tracta del assumpto dins el llibre IV, *Sententiarum*, exposant, amb la

proverbial sua claretat, en el § *Emphyteusis*, qüestió 30, que per judicar si els naturals succeixen o no en determinada emfiteusi hi ha que distingir si ès adquirida de l'Església o privadament: en el segon cas, l'afirmativa; en el primer, la negativa. «Huiusmodi enim filios ex illegitimo coitu conceptos Ecclesia maximè abhorret, & ideo non videtur de illis cogitasse». I torna a tractar-ne en el § *Feudum*, qüestió 82, per afirmar qu'el fill natural no succeix en el feu, encara que sigui legitimat, a no èsser que ho fos expressament pel Príncep, perquè en tal cas exclou als parents més remots.

Pendria aquesta modesta monografia proporcions alarmants, i ja de inútil erudició, si mos hi enfondíssim a la recerca de singularitats, refinaments de la subtileza tan característica dels glosadors, dins el casuisme que heretaren dels jurisconsults romans. Aixís, per passar a un altre motiu i acabar aquest, me concret, per via de resum, a indicar les conclusions en que apareixen més d'acord els citats Peregrinus, Oddo, Menochius, Fusarius i demés glosadors de la «*Communis opinio*»:

1.ª S'entenen inclosos en la condició els fills naturals quan el testador usa la fórmula «*si sine filiis decesserit*», sens aditament de «*justis vel veris*», o legítims i naturals, o de legítim matrimoni procreats.

2.ª No es consideren inclosos els fills naturals, sinó solament la «*justa sobole*», en els casos en que la condició «*si sine liberis*» no sigui expressa del testament, sinó tàcita per presumpció de la llei.

3.ª Tampoc s'entenen inclosos en la condició els naturals amb tot allò que faci menció dels fills i descendents per honorar-los o beneficiar-los, a no haver a son favor disposició expressa del fideïcometent. Per això, opinen alguns que s'els deu d'excloure estant la condició en forma afirmativa: «*si filios habuerit*».

4.ª Tan naturals eren, per els efectes de la condició, els

lliberts, nascuts d' esclaus en contuberni, com els provinents de conjunts lliures, «soluto et soluta in concubinato».

5.ª No podia ésser inclòs en la condició qui no gosés de la testamentifacció passiva; per tant, exclosos els deportats, els condemnats a mines, i els «odibiliter nati», amb relació als seus pares.

6.ª No 's tenen en compte les qualitats del substitut, sinó les del testador i del instituït.

7.ª Els legítims prevalen sempre damunt els naturals, salva disposició del testador en contra.

8.ª Exclosos els naturals si el fideïcometent en la disposició testamentària usa paraules que segons llei denotin concretar-se a la descendència legítima.

9.ª Exclosos també els naturals si l' inclusió podia constituir ofensa a la dignitat del testador.

10.ª Item si el testador demostra voluntat de conservar els béns en l' agnació, perquè els naturals no's poden dir mai de la família i de la casa.

11.ª Item si el testador estableix substitució recíproca entre germans, fills seus, «si sine liberis decesserunt».

12.ª I també exclosos si és una filla del fideïcometent l' instituïda, perquè no seria versemblant qu' el testador hagués previst la seva deshonra; com igualment, si la dona ha gravat al marit amb dita condició, «quia uxores filios naturales viri sui odio habent».

Bastants més conclusions podria encara relacionar, però les omet per determinar-les circumstàncies que no mos donarien major llum en l' esclariment del assumpto.

Pere Ballester.

(Continuará).

LA VISITA DEL ALMIRANTE FERRAGUT A LA ISLA DE MENORCA

1867

(Continuación)

II

El apellido Ferragut en la Isla de Menorca y en los Estados Unidos de América por D.ⁿ Rafael Oleo y Quadrado con su correspondiente traducción en inglés por D.ª Antonieta Marcos de Sancho. =Ciudadela y Octubre de 1867. (*)

The name of Ferragut.

We have pleasure in gathering all the notes concerning the life of great men, to keep them as a precious memory. Their history generally illustrate and delight us.

Frequently, do the learned man disregard the one that has received no instruction, because he cannot appreciate him nor does he know his value. He does not consider that Fortune, is who, divides the classes, and Nature the virtues, the one not consulting with the other their attributions, wherefore

(*) Esta composición la hizo el Sr. Oleo, según manifiesta en una de sus notas, por encargo de algunos patriotas, con el objeto de entregarla al Almirante a su llegada a Ciudadela. De la ejecución de la portada se encargó un calígrafo, cuya obra, según el Sr. Oleo, no pudo estar mejor delineada. La dedicatoria estaba concebida en estos términos: «Al Gran Almirante Ferragut, homenaje de respeto y patriotismo, S. A. y V. S. = Antonieta Marcos, = Rafael Oleo.» Dice el Sr. Oleo que la memoria se encuadernó lindamente con bordados de oro y plata sujetados con lazos de seda colorada, azul y blanca indicando los colores nacionales de España y de los Estados Unidos.

Hubo la intención de imprimirla; la copia manuscrita se mandó al Almirante el día 30 de Diciembre de 1867 (encontrándose Ferragut en Mahón de vuelta de su excursión a Ciudadela) juntamente con el famoso templete que aquel Ayunt.^o regaló a su Señora en el refresco. Este templete, según puede verse en un dibujo a lápiz que acompaña las Noticias del Sr. Oleo, afectaba la forma de un reducto murado de cuyo interior arrancaba alta columna rematada por la figura de la Fama; sobre la puerta de entrada figuraban las armas de Ciudadela y sobre cada una de las torres laterales sendas ninfas recibiendo los extremos de unas cintas que la Fama sostenía con sus manos. Sobre otra cinta, que en espiral rodeaba la columna, se leía: Ciudadela al Almirante Ferragut. F. H. S.

would their favours be so imperfectly distributed, if all, was not ruled and disposed by the Divine Providence. We see frequent and repeated examples of this truth, we will now cite one afforded to us by a young man of the name of Ferragut, Ferragut or Farragut (which is the same) if he had not abandoned this, his native Isle at the beginning of his career.

After the Balearic Islands were conquered by Spain, their proximity and continue trade with its coasts, especially with Catalonia, great many families passed to them and established themselves. There is all probability, and is affirmed by some, that with them came the family of Ferragut from Catalonia and fixed their residence in these Islands.

To banish the doubts some persons may still have, that the name of Ferragut has never existed in Minorca, but only a plantation of that name, we must say and can assure, that it dates in the Island, at least since the XV century. Although most all the archives were destroyed by the fire and other disasters happened in the Island in the XVI century, we find the family Ferragut to be domiciliated in Ciudadela in 1558, memorable year in which happened the terrible and unfortunate event that so many records has left us.

Amongst the 4.000 captives carried away to Orient by the Turks were Rev. Anthony Ferragut Pter., Anthony Ferragut, Joanna Galbes his wife, three sons and three daughters. Of this family it is known, that only the fathers and one son named Constantine, were ransomed (all three) for the value of 34 gold ducats and 59 *aspros*, (a coin used in Turkey and Levant. In the first place, its worth is of 4 $\frac{1}{2}$ maravedis and 3 $\frac{1}{4}$ in the other. A gold ducat having the value of two dollars) They left Constantinople the 6 of February 1564 on two *caramuzals* turkish transport vessels, tonching at Scio or Chio island of the greek archipelago.

We do not know how the Minorcan Rev. Michael Ferragut, overlived and escaped from captivity, but true letters of his in our possession, written at Pera (suburb of Constantinople) and directed to Rev. Mark Martí provost of Minorca,

then at Naples, say with other important things: «I do not rest night nor day, and am allways working to deliver our unhappy brothers». This, our noble country-man had not only, wined the esteem of the afore said provost Martí, protector of our unfortunate captives, but also of the captives themselves, who hat put in him all their hopes to be soon delivered from tho moorisch dungeons. Thus, we see one of them, Marck Anthony Bonet, writing to the provost say these memorable words: «It is the truth, that none, of our country would be more assiduous in soliciting our liberty and work more earnestly to obtain it, then Rev Michael Ferragut, and no doubt if he had more extensive faculties, many of us would be free from captivity» In another letter that the same Ferragut writes to the provost Martí we find these expressive words «I am indreed tired, and ful worried to be in this country (Constantinople) but if I leave it, no body will attend to our unfortunate countrymen.»

In the ecclesiastical court of this city, we find in the books of records and certificates of babtism, that most all of the Ferragut family wear the name of Constantine, surely, in memory of the one who escaped the cimenter of the Turks and was delivered from captivity. However, nowadays, the masculine line of Ferragut is extinguished in Ciudadela, and is only found in the second family name.

Amidst the many different opinions, emited on the true origin of the celebrated Marine of the United States of America, the grand Admiral, that now crosses the seas of Europe and is so justly honoured in all her ports, and who, wears the name that occupies us; we have had the opportunity to see a book entitled: «Life and naval carreer of Vice Admiral David Glascoe Farragut, published by William H. Appleton at New York, 92 and 94 Gran Street-1865.» The translation of which, we owe to the Kindness of Mes Antoinette Marcos, lady of Mr Anthony Sancho & Giró, american citizen, resident in this city of Ciudadela. In it, we find Ciudadela to be the birth place of his father, and in the archives of the city are the documents

that certify it as may be seen in the note (I) Anthony Ferragut, Marine, (the admiral's grand father) was born at Sinen, island of Majorca and domiciliated in Ciudadela, where he married in 1750 Miss Joanna Mesquida (II) and the 29 of September had had a child who received the names of George, Anthony Magín and is the Admiral's father.

Very difficult it would be to find another land that have suffered as many disasters and political changes as ours; but here, is not the place to speak of the calamities of all sorts she endured under the yoke of her numerous conquerors. Frightful, is the emigration of her inhabitants in remoted centuries, even in the middle of the last one, and still too frequent in our days.

In the year 1768 scarcely five five years (1763) after Spain had yielded Florida to Great Britain in change of the island of Cuba; the Minorcans instigated by the English (who them governed them) to colonize the vast territory on the American continent, and attracted by the advantages offered to them by the fine conditions of that fertile and delightful country, also compelled by necessity to abandone their dry and unproductive land resolved to pass and settle it, in consequence of the opportunity offered to them by the English government.

Thus, it is that from all parts of the Island of Minorca a great number of persons and still whole families anroled themselves to go to Florida; rather to die there or pass hard fatigues, and misery, than to make the fortune they had dreamed with.

The most reasonable opinion seem to be, that in the year 1768 George Ferragut, then 13 years of age must have left the Island in company of his fathers, with the emigrants, we

Note (I) N.º 155 = On the 30 of Sepber. in the year 1755, J. Rev. Bartholomew Taltavull Vic. have baptised a son of Anthony Ferragut and of his wife Joanna Mesquida, named George, Anthony, Magín. His god father Don Joseph de Vigo and god mother the noble lady Doña Joanna Martorell, The child was born on the 29 of the aforesaid month and year.

(II) On the 7 of February 1750, the Rev. Anthony Febrer, with the due license and publications of baus, married Anthony Ferragut, bachelor, son of George and Ursula Guitart his wife, from the parish of Sineu (Majorca) residents in Ciudadela, with Joanna Mesquida, maid, daughter of John and Joanna Bagur consorts, natives of this city of Ciudadela, Witnesses = Don Gabriel Martorell, mayor = Don Bernard Olives, Jury.

cannot ascertain it; notwithstanding all the investigations we have made, it is only by the above mentioned history that we know he arrived to the American shores in the memorable year of 1776 and entered as soldier in the army. After the victory gained by the American arms over the English had secured their independance, George Ferragut retired from the army and established himself under the banner he had so bravely defended. The rank of major he obtained proves sufficiently he was a brave and distinguished soldier. He afterwards married Miss Elizabeth Shine of North Carolina descendant offan honourable family of Scotland, and fixed his residence at Knoxville, Tenessee, where, on the 5th of July 1801 was born his only son who was named David Glascoe.

The life of this celebraed Marine is but an uninterrupted series of glorious and eminent services rendered to his country. The title of «Grand Admiral» created expressly by the American Congress, to reward his admirable conductat New Orleans and Mobile proclains him the greatest of Modern Heroes.

* * *

Al pié de este escrito el Sr. Oleo continuó la *traducción de la siguiente carta:*

Sr. Rafael Oleo

A bordo de la fragata Franklin.
Mahon 2 Enero 1868.

Muy Sr. mio: tengo el honor de acusar a V. el recibo de la Historia cronológica de mi familia, compendiada por V. Por lo que he leído y puedo juzgar me parece muy correcta; pero si encontrase algun error aprovecharé la primera ocasión para indicarle donde lo haya. Mientras tanto sírvase aceptar mis mas sinceras gracias por esta espresion que para mí aprecio sumamente, y créame siempre V. su af.^{mo}

David Farragut Al.^{te}

(Continuará)

F. Hernández Sanz

Las Bodas de Oro del organista de la parroquial iglesia de Santa María de Mahón

EL día 3 del próximo mes de Mayo habrán transcurrido cincuenta años desde que el Rdo. Sr. D. Damián Andreu y Sitges pulsó por primera vez, con carácter oficial, el famoso órgano de Santa María de Mahón.

El Sr. Andreu había nacido en esta ciudad el día 6 de noviembre de 1851, de suerte que al tomar posesión de su cargo, para cuyo desempeño fué llamado por la Comunidad en 3 de Mayo de 1876, el joven sacerdote no había cumplido todavía los veinticinco años.

En vista de las felices disposiciones que, desde niño, demostró el Sr. Andreu y Sitges para la música, el Presbítero D. Benito Andreu y Pons, celebrado compositor y organista, se encargó de su educación artística. Bajo la dirección de tan experto maestro estudió, con notable aprovechamiento, solfeo, piano, armonía y composición, siendo aleccionado más tarde en el órgano por el Presbítero D. Juan Fuxá y Gelabert a quien, en el transcurso de los años debía sustituir en el cargo de organista de Santa María.

Siendo muy joven desempeñó el Sr. Andreu y Sitges, a satisfacción de todos los cargos de organista de la Parroquial Iglesia de San Francisco, primero, y de la de Nuestra Señora del Carmen, después.

En 1876, a consecuencia de una parálisis sufrida por el Sr. Fuxá imposibilitándole en absoluto para el órgano, fué llamado, como se ha dicho, el Sr. Andreu y Sitges para sustituirle.

De como ha sabido desempeñar el cargo de organista durante los cincuenta años en que viene ejerciéndolo, claramente lo proclama el aplauso unánime del público y los calurosos elogios que ha recibido constantemente de la prensa como

también de muchos personajes ilustres, entre ellos reyes y príncipes, llegados a Mahón.

Sacerdote ejemplar, de una modestia sin límites, ha concentrado todas sus energías y ha cifrado todas sus ilusiones en el mayor esplendor de las funciones religiosas que en Santa María se celebran. En ellas, con aquella su incomparable maestría en el dominio de tan complicado instrumento musical, portentosa obra de Kyburz, ha logrado reunir numeroso público ávido siempre de aplaudir la pasmosa habilidad del maestro al deleitarse oyendo sus inspiradas melodías.

Como compositor ocupa también el Sr. Andreu y Sitges lugar distinguidísimo. Entre sus muchas obras de género religioso cultivado por él desde su juventud, descuellan un *Requiem* para voces y orquesta; una *Misa de Gloria* a cuatro voces y quinteto de cuerda; unos *Salmos* para vísperas, con orquesta; una *Salve* para orquesta; varias *Lamentaciones* para los oficios de Semana Santa; un *Responso* escrito expresamente para la *Misa de Requiem* que se cantó en los solemnes funerales que se celebraron en Santa María en sufragio del alma del que fué su maestro D. Benito Andreu y Pons, y dos composiciones laureadas: *Himno al Sagrado Corazón de Jesús*, premiado en el concurso musical celebrado en Tarragona en 1881, y una *Salve a cuatro voces y coro*, premiada en el certamen celebrado en Lérida en 1886.

Bien merecido tiene el Sr. Andreu y Sitges, al celebrar sus bodas de oro como organista de Santa María, una respetuosa manifestación de afecto por parte de sus conciudadanos.

La REVISTA DE MENORCA al enviar, con tal motivo, al virtuoso sacerdote su más entusiasta felicitación y hacer votos para que su vida se prolongue muchos años todavía, se permite rogar a nuestra Excma. Corporación Municipal se digne recabar del Ministerio de Instrucción Pública y Bellas Artes una recompensa honorífica a su favor ya que estas fueron creadas, no para alhagar ridículas vanidades, sino para premiar el verdadero mérito

UNA PÁGINA DE LA HISTORIA DE MENORCA

EL ALMIRANTE BYING

EL día 14 de Marzo de 1757, es decir, hoy hace 165 años, fué fusilado en Portsmouth, sobre la cubierta del navío «Monarque», el Almirante inglés John Bying. Este infortunado marino fué enviado desde Gibraltar, con su escuadra y con algunas tropas de desembarco, a principios del mes de Mayo de 1756, en socorro del castillo de San Felipe de Mahón, que se hallaba entonces sitiado por los franceses al mando del duque de Richelieu. El día 19 del indicado mes, hallándose la escuadra inglesa a la altura de nuestra isla, divisó la escuadra francesa que, al mando del Almirante La Galissonnière, contribuía al sitio del castillo. El día siguiente, a las 2 y 20 minutos de la tarde, empeñaron las dos escuadras un reñido y rudo combate que duró cuatro horas, y del cual salieron muy quebrantadas una y otra, pero quedando, por fin, dueños del mar los franceses. La escuadra de La Galissonnière se componía de 12 navíos de línea y 5 fragatas con 946 cañones, y la de Bying de 13 navíos con 864 cañones. Derrotado este, volvió con todos sus buques a Gibraltar.

Faltos los sitiados del socorro que esperaban de su escuadra y reducido el número de sus combatientes a 2.500, resistieron todavía heroicamente algún tiempo, pero el día 29 de Junio se vieron obligados a capitular, firmándose aquel mismo día, a las nueve de la mañana, el acta de la capitulación por el General Blakeney, Gobernador del castillo, y el mariscal Duque de Richelieu. Como consecuencia de esta capitulación, pasó nuestra isla al dominio de Francia, en cuyo poder estuvo

hasta el año 1763, en que fué recuperada por los ingleses. La noticia de la pérdida de Menorca causó una sensación inmensa en Inglaterra y levantó un grito de indignación contra el Ministerio Newcastle, que regía a la sazón los destinos del país, pues se consideró dicha pérdida como la expulsión de los ingleses del Mediterráneo.

De regreso a su patria, el Almirante Bying fué acusado de traición, juzgado y condenado a muerte. Está universalmente reconocido que esta condena fué inicua y que el desgraciado marino fué sacrificado a las conveniencias de los ministros, que necesitaban una víctima en quien descargar la furia popular, llegando hasta el punto de valerse de plumas venales, según dice el doctor Johnson, entre ellas la del escritor Mallet, para agravar la situación del acusado.

Aunque los mismos jueces que firmaron la sentencia de muerte ⁽¹⁾ acudieron al Monarca pidiendo clemencia para el condenado, y aunque Voltaire, que era hombre de sentimientos humanitarios y que odiaba las atrocidades políticas, hizo esfuerzos sobrehumanos para salvar a Bying, a pesar de que no le conocía, no pudo conseguirse la conmutación de la pena. Boswell, en su notabilísima biografía del doctor Johnson, dice que hace mucho honor a este célebre poeta y moralista la generosidad con que defendió la causa del Almirante Bying, y añade que la nación está convencida, hace mucho tiempo, de que la vida de este fué sacrificada al fervor político de los tiempos.

Al mismo tiempo que Bying, fué juzgado el general Blakeney por su capitulación; pero este fué absuelto y aún recompensado. Para que se vea a qué extremo llegó la pasión del pueblo inglés contra Bying, pasión producida por la creencia de que a cobardía y a la codicia del desgraciado Almirante fué debida la pérdida de nuestra isla, bastará decir que se acuñó una medalla de cobre en cuyo anverso figura el busto

---

(1) Hubo un juez, Mr. Forbes, que no quiso firmarla por no considerarla justa.

del general Blakeney con la bandera Británica y la siguiente inscripción: *Brave Blakney Reward — But to B give a cord.* (Recompensad al valiente Blakeney — Pero a B (ying) ahorcadle). En el reverso se ve el busto del Almirante Bying recibiendo una bolsa y la siguiente inscripción: *Was Minorca sold by B — For French gold.* (Menorca fué vendida por B (ying) — Al oro francés).

En la célebre novela «Cándido o el Optimismo», de Voltaire, se encuentra el siguiente pasaje que hace referencia al trágico suceso que tuvo lugar sobre el puente del navío «Monarque» en Portsmouth:

«Hablando así (Cándido y Martín) llegaron a Portsmouth; una multitud enorme llenaba la orilla, y miraba atentamente a un hombre grueso, que estaba de rodillas, con los ojos vendados, sobre la cubierta de uno de los buques de la escuadra; cuatro soldados, apostados en frente de este hombre, le tiraron cada uno tres balas en el cráneo, lo más tranquilamente del mundo; y la concurrencia se retiró extremadamente satisfecha. Que es esto? dijo Cándido; y que demonio ejerce por todas partes su imperio? Preguntó quien era aquel hombre grueso que acababan de matar con tanta ceremonia. Es un almirante, le respondieron. Y por qué han matado a ese Almirante? Porque no ha hecho matar bastante gente, le dijeron; libró un combate con un almirante francés y se ha creído que no se acercó bastante a él. Pero, dijo Cándido, el almirante francés debía estar tan cerca del almirante inglés como éste de aquél. Esto es incontestable, le replicaron, pero en este país conviene matar de vez en cuando a un almirante para inspirar valor a los otros (pour encourager les autres).⁽¹⁾

Cándido quedó tan pasmado de lo que veía y oía, que no quiso siquiera saltar a tierra, e hizo tratos con el patrón ho-

---

(1) No estuvo muy feliz Voltaire con este chiste, pues demasiado sabía él por qué fué condenado a muerte y ejecutado el desgraciado Almirante, y además se aparta completamente de la verdad histórica porque Bying fué el primer Almirante inglés, y ha sido el único, condenado a la última pena.

landés (aunque hubiese este de robarle como el de Surimán) para que le condujese sin dilación a Venecia.»

En un folleto publicado en Londres el propio año 1757, en defensa de la memoria de Bying y con el título «An appeal to the people». (Una apelación al pueblo) se describen los últimos momentos y la ejecución del infortunado marino en los siguientes conmovedores términos:

«La hora de la ejecución se acercaba; el momento estaba próximo que debía decidir si el valor que demostró el Almirante durante todo el tiempo de su encierro procedía de un ánimo esforzado y de un hombre que tiene plena conciencia de su inocencia, o de alguna causa falaz. Todo fué serio y digno; ningún falso alarde de despreciar la muerte; ninguna demostración de inmutarse ante ella. Aunque la malicia de sus enemigos y la injusticia de su sentencia, tal como él la concebía, despertaron en su alma el más vivo resentimiento, y el deseo de sobrevivir a las inhumanas persecuciones de que había sido objeto, una profunda convicción de que una vida más larga le haría testigo de la ruina de su país, pues siempre creía en el restablecimiento de la antigua M — a ⁽¹⁾, le reconciliaron con el fuego del piquete encargado de su ejecución. Consciente de haber cumplido honrosamente sus deberes para con su Rey y su país, perdonando a sus enemigos por los agravios que de ellos había recibido, aunque deseando que fuesen llamados a juicio por los que habían inferido a su patria, y que recibiesen la recompensa que por ellos merecían, se separó de sus amigos para implorar del Todopoderoso que recibiese aquella alma que la malicia de sus enemigos no permitía que fuese más tiempo la compañera de su cuerpo.

Vedle ahora salir de la cámara, resignado, pero firme para afrontar su suerte; a su alrededor brilla aquella sublime grandeza que solo la inocencia consciente y el honor innato

---

(1) La dinastía de los Estuardos.

pueden en tales momentos producir, aquella grandeza que los reyes no pueden otorgar con coronas y títulos que sus enemigos rechazarían de buena gana para conseguir la tranquilidad de conciencia que le acompañó a él al lugar de la ejecución. Vedle entregar al *Marshall* (Mariscal) ⁽¹⁾ el papel que contenía sus últimos sentimientos; oíde como le dice jovialmente, venid, *amigo mío*, y luego, con mucha cortesía, añade: recordad, señor, lo que os he dicho respecto a este papel.

Vedle ahora, con manos firmes de una conciencia inocente, vendarse él mismo los ojos para que no viesen a sus ejecutores, y arrodillarse, con resolución propia de un mártir cristiano, ante el supremo escudriñador de todos los corazones. Sus últimos cuidados fueron para su *amigo*; retiraos, le dijo, pues pueden heriros. Se recomienda un minuto a aquel Dios que en el mismo instante les veía a él y a sus enemigos; deja caer el pañuelo que tenía en la mano, en señal de que el piquete puede disparar; oye el fatal sonido, siente las balas atravesar su corazón y cae muerto, volando su alma al cielo, en donde la inocencia perseguida halla misericordia.

Así cayó el honorable John Bying, almirante de Inglaterra, cuya oración fúnebre, brotando del honrado seno de un simple marinero y pronunciada en el momento de su caída, encierra más sublimidad y constituye un panegírico más elocuente que el que hubiera podido pronunciar Demóstenes: «Allí descansa el más bravo y mejor oficial de la Armada».

* * *

En la bóveda perteneciente a la familia Torrington, en la iglesia de Southill, en el condado de Bedford, se halla el siguiente epitafio sobre el monumento de Bying:

(1) Oficial que antiguamente resumía en sí toda la jurisdicción militar.

To the perpetual disgrace
 Of public justici
 The Honourable John Bying, Esq.,
 Admiral of the Blue,
 Fell a Martyr to political
 Persecution
 March 14, in the year 1757;
 When Bravery and Loyalty
 Were insufficient securities,
 For the Life and Honour of
 A Naval Officer

(Para perpetua deshonra
 De la justicia pública
 El Honorable Señor Don John Bying,
 Almirante de la Azul, ⁽¹⁾
 Cayó martir de la persecución
 Política,
 Marzo 14, del año 1757
 Cuando el Valor y la Lealtad
 No eran garantías suficientes
 Para la Vida y el Honor de
 Un Oficial de la Armada)

E.

(De «La Voz de Menorca» — 14 de Marzo de 1922).

---

(1) En aquel entonces la Armada inglesa formaba dos divisiones: una que arbolaba pabellón con fondo azul y otra pabellón con fondo encarnado o rojo, y se designaba a cada una por el color de su pabellón, esto es: «la Azul» y «la Encarnada o Roja».

Observatorio meteorológico de Mahón. = Latitud geográfica 39° 53' - Longitud al E. de Madrid 7° 57' - Altitud, en metros, 43

Resumen correspondiente al mes de febrero de 1926

Décadas	BARÓMETRO, EN mm y a 0°						TERMÓMETROS CENTÍGRADOS						PSICRÓMETRO		
	Altura media	Oscilación media	Altura máxima	Fecha	Altura mínima	Fecha	Temperatura media	Oscilación media	Temperatura máxima	Fecha	Temperatura mínima	Fecha	Oscilación extrema	Humedad relt. media	Tensión media en milímetros
1. ^a	752.5	0.3	757.6	7	747.7	3	14.6	5.9	19.8	5	9.2	7	10.6	74	—
2. ^a	761.1	0.5	765.0	19	753.1	11	12.9	7.3	22.6	19	7.6	12	15.0	75	—
3. ^a	765.2	0.4	769.4	28	762.7	21	12.5	7.3	20.6	21	7.4	24	13.2	73	—
Mes	759.8	0.3	769.4	28	747.7	3	13.3	6.8	22.6	19	7.4	24	15.2	74	—

Décadas	ANEMÓMETRO										DIAS DE		DIAS DE		Evaporación media en milímetros				
	DIRECCIÓN DEL VIENTO		FRECUENCIA DE LOS VIENTOS		FUERZA APROXIMADA		DIAS DE		DIAS DE		DIAS DE		DIAS DE		DIAS DE				
N. NR.	E. SE. S.	SO. O. NO.	Calma	Brisa	Viento	Viento fuerte	Despejados	Nubosos	Cubiertos	Lluvia	Niebla	Rocío	Escarcha	Nieve	Granizo	Tempestad	Lluvia total, en milímetros	Lluvia máxima en un día	
1. ^a	»	»	»	2	3	»	5	3	2	1	»	6	»	»	»	»	4.6	4.6	1.8
2. ^a	4	»	1	3	2	»	5	2	3	»	»	6	1	»	»	»	—	—	1.9
3. ^a	4	»	»	3	1	»	6	1	1	»	»	7	»	»	»	»	—	—	1.5
Mes	8	»	8	7	15	»	16	6	6	1	»	19	1	»	»	»	4.6	4.6	1.7

Mauricio Hernández Ponseti.